

УДК 336.2

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-10\(16\)-42-55](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-10(16)-42-55)

Лещук Галина Василівна доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76018, тел.: (067) 255-99-84, <https://orcid.org/0000-0003-1625-1536>

Савків Уляна Степанівна кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і маркетингу, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76018, тел.: (067) 280-18-00, <https://orcid.org/0000-0002-1101-4702>

АНАЛІЗ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У статті досліджено та проаналізовано деякі аспекти формування та реалізування податкової політики України в умовах воєнного стану. Встановлено, що адаптивність податкової політики повинна враховувати вплив факторів воєнного стану, післяпандемічний період та інтеграційні процеси України в частині реформування податкового законодавства до вимог ЄС. Досліджено теоретичну сутність поняття «податкова політика» з врахуванням факторів макроекономічної та фінансової нестабільності. Обґрунтовано, що в умовах воєнного стану в Україні при реалізуванні податкової політики необхідно також враховувати такий фактор впливу як післяпандемічний період відновлення економіки. Зокрема податкова політика повинна бути орієнтована на податкові стратегії антикризового управління, нівелювання загроз і стабілізації. Проаналізовано основні податкові надходження до державного бюджету України протягом січня-липня 2023 року, що дозволило встановити позитивну динаміку у реалізуванні податкової політики. Обґрунтовано, що такі результати виконання державного бюджету не можливо було б досягнути не приймаючи численні зміни до Податкового кодексу України та інших законодавчо-нормативних актів. Згруповано ключові вектори змін законодавчо-нормативного забезпечення реалізування податкової політики України на період дії воєнного стану до 1 серпня 2023 року. Проаналізовано також основні зміни до Податкового кодексу України після 1 серпня 2023 року, якими скасовується більшість податкових пільг, введених на період дії воєнного стану та повертається довоєнна система оподаткування платників податків з

деякими особливостями. Виокремлено ключові негативні фактори, які визначають низькі конкурентні позиції української податкової політики порівняно з економічно розвиненими країнами, а також комплекс стимулюючих заходів для успішної реалізації пріоритетів розвитку податкової політики. На основі узагальнення аналізу податкової політики встановлено, що ключовим вектором реалізування податкової політики у 2024 році повинна бути стабільність податкового законодавства без впровадження податкових змін задля виконання Державного бюджету.

Ключові слова: податкова політика, податки, податкова система, державний бюджет, податкові надходження, воєнний стан.

Leshchuk Halyna Vasylivna Doctor of Economics, Professor, Professor of the Accounting and Taxation department, Carpathian National University named after Vasily Stefanyk, Shevchenka St., 57, Ivano-Frankivsk, 76018, tel.: (067) 255-99-84, <https://orcid.org/0000-0003-1625-1536>

Savkiv Uliana Stepanivna PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management and marketing, Carpathian National University named after Vasily Stefanyk, Shevchenka St., 57, Ivano-Frankivsk, 76018, tel.: (067) 280-18-00, <https://orcid.org/0000-0002-1101-4702>

ANALYSIS OF THE TAX POLICY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

Abstract. The article examines and analyzes some aspects of the formation and implementation of the tax policy of Ukraine in the conditions of martial law. It was established that the adaptability of the tax policy should take into account the influence of factors of martial law, the post-pandemic period, and the integration processes of Ukraine in terms of reforming the tax legislation to the requirements of the EU. The theoretical essence of the concept of «tax policy» was investigated after taking into consideration the factors of the macroeconomic and the financial instability. It was substantiated that in the conditions of martial law in Ukraine when implementing the tax policy, it is also necessary to take into account such a factor of influence as the post-pandemic period of the economic recovery. In particular, the tax policy should be focused on the tax strategies for anti-crisis management, leveling threats, and stabilization. The main tax revenues to the state budget of Ukraine during January-July 2023 were analyzed, which allowed to establish the positive dynamics in the implementation of tax policy. It was also substantiated that such results of the state budget execution could not be achieved without taking numerous amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative and

regulatory acts. The key vectors of changes in legislative and regulatory support for the implementation of the tax policy of Ukraine for the period of martial law until August 1, 2023, were grouped too. The main changes to the Tax Code of Ukraine after August 1, 2023, which abolished most of the tax benefits introduced during martial law and returned the pre-war tax system of taxpayers with some features, were analyzed. The key negative factors that determine the low competitive positions of the Ukrainian tax policy in comparison with economically developed countries, as well as a set of stimulating measures for the successful implementation of the priorities of the tax policy development, have been allocated. On the basis of the generalization of the tax policy analysis, it was established that the key vector of tax policy implementation in 2024 should be the stability of tax legislation without the introduction of tax changes in order to implement the State Budget.

Keywords: Tax policy, taxes, tax system, state budget, tax revenues, martial law.

Постановка проблеми. У сучасних умовах необхідність стабільного функціонування та підвищення національної конкурентоспроможності України обумовлює актуальність пошуку шляхів ефективної реалізації державного регулювання соціально-економічних процесів при імплементації результативної податкової політики. Окрім цього адаптивність податкової політики повинна враховувати вплив факторів воєнного стану, післяпандемічний період та інтеграційні процеси України в частині реформування податкового законодавства до вимог ЄС.

Загалом науковий підхід до побудови раціональної системи оподаткування передбачає системність, встановлення її основоутворюючої бази та формування правової бази. Потреба системності полягає в тому, що всі податки повинні бути взаємопов'язані, органічно доповнювати один одного, не вступати у протиріччя із системою оподаткування в цілому і з окремими її елементами. Основоутворюючою базою побудови податкової системи є обсяг бюджетних видатків, оскільки саме податки є засобом виконання державою своїх функцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання стану та перспектив розвитку податкової системи, проблеми формування податкової політики в Україні, механізм формування і реалізації податкової політики досліджували зокрема наступні науковці: Нечипоренко А. В., Панченко І. В., Мороз Л. О., Першко Л. О., Козлов В. Г., Желай О. В., Славкова А. А., Швабій К. І., Соколовська А. М., Чинчик А. А., Галабурда А. С., Шевченко С. О., Біленко О., Савченко С. [1-14]. Проте, формування та реалізування податкової політики в Україні на сучасному етапі повинно характеризуватись високим рівнем мобільності та адаптивності до змін у економіці країни, тенденцій

функціонування вітчизняного бізнесу, податкових та митних надходжень до державного бюджету, що відповідно формує необхідність системних наукових досліджень даної проблематики.

Мета статті – аналіз формування та реалізування податкової політики України в умовах воєнного стану. Методологія дослідження включає загальнонаукові методи, зокрема, методи теоретичного узагальнення, методи порівняння та групування.

Виклад основного матеріалу. Податкова політика є однією із основних напрямів фінансової політики держави. За допомогою її важелів і методів держава регулює економічне зростання, фінансує виконання визначених законодавством функції та покладених на неї обов'язків, забезпечує добробут населення – впливає на рівень розвитку соціально-економічних відносин. Сутність податкової політики держави полягає у встановленні, правовому регулюванні та організації справляння податків і податкових платежів у централізовані фонди грошових ресурсів держави [1].

Згідно статті 10 Господарського кодексу України податкова політика є складовою частиною економічної політики держави, яка «...спрямована на забезпечення економічно обґрунтованого податкового навантаження на суб'єктів господарювання, стимулювання суспільно необхідної економічної діяльності суб'єктів, а також дотримання принципу соціальної справедливості та конституційних гарантій прав громадян при оподаткуванні їх доходів» [2].

Податкова політика – це сукупність економіко-правових та організаційних заходів у сфері оподаткування, які застосовуються органами державної влади для встановлення умов оподаткування, що направлені на забезпечення надходжень податків і зборів до централізованих фондів грошових ресурсів держави та досягнення економічного зростання [3, с. 350].

Податкова політика є невід'ємним атрибутом, а право вибору її формування її змісту - ознакою зрілості та самодостатності держави. Тільки та країна, яка формує власну економічну політику, в т. ч. податкову, може вважатися незалежною [4, с. 91].

Як зазначає А.М. Соколовська, формування податкової політики в умовах макроекономічної та фінансової нестабільності - це спроможність використання податків для балансування між виконанням завдань фіскальної консолідації та створенням умов для економічного зростання. Балансування між зазначеними завданнями зумовлює використання таких інструментів фіскальної консолідації, які не створюють істотних перешкод для економічного зростання [5, с. 44].

Податкова політика країни має вираження у податковій системі країни, що має на меті наповнення державного бюджету та управління макроекономікою, а інструментом реалізації вищезазначеної мети є конкретний

тип податку. Податкова система відповідає цілям держави в залежності від економічного періоду та існуючої економічної ситуації. Зокрема, формулювання та реалізація податкової політики повинні забезпечити такі цілі [6]: сприяння економічному зростанню; створення адекватної кількості робочих місць; стабілізація цін, курсів валют та боротьба з інфляцією; баланс у міжнародній платіжній системі.

Слід відмітити, що основними пріоритетами Міністерства фінансів України в забезпеченні формування та реалізації податкової політики є: підвищення ефективності, стабільності та прогнозованості податкової системи; підвищення якості та ефективності податкового адміністрування; ефективне акумулювання фінансових ресурсів, які необхідні для виконання державою своїх функцій; забезпечення справедливості та рівності податкової системи, її адаптація до норм Європейського Союзу; розширення бази оподаткування [7, с. 105].

Окрім цього безпосередньо механізм формування і реалізації податкової політики повинен сприяти забезпеченню неперервного розвитку податкових відносин між бізнесом, громадським та суспільним секторами, з одного боку, та органами державної влади різних рівнів – з іншого. Дія такого механізму має постійно коригуватися з урахуванням реакцій інститутів-регуляторів, а також нових викликів (глобалізаційних, прогресивних, конкурентних, форс-мажорних). Також мають ураховуватися загальнодержавні стратегічні цілі економічного розвитку. Йдеться про необхідні трансформаційні зміни в економіці та їх взаємозв'язок із податковою сферою [8].

В умовах воєнного стану в Україні при реалізуванні податкової політики необхідно також враховувати такий фактор впливу як післяпандемічний період відновлення економіки. Зокрема податкова політика інших країн в умовах пандемії орієнтована на податкові стратегії антикризового управління, нівелювання загроз і стабілізації. ОЕСР пропонує заходи реагування та реалізації податкової політики в розрізі чотирьох фаз у пандемічній і післяпандемічній періоди [9]:

1. Початкова реакція – податкові системи відіграють ключову роль у швидкому забезпеченні фінансової підтримки бізнесу та домогосподарств, причому податкова політика повинна бути частиною загальної державної стратегії, що поєднує податкову, бюджетну, медико-охоронну, фінансову та грошово-кредитну політику.

2. Більш широкі та стійкі податкові реакції – відстрочення податкових платежів, відмова держави від внесків на соціальне страхування та окремих податків, зобов'язання виплат заробітної плати.

3. Відновлення на основі податкових стимулів для підтримки інвестицій і споживання – нарощування боргу підприємств та домогосподарств, часті

закриття бізнесу та безробіття, збільшення економічної невизначеності можуть зменшити майбутні інвестиції та споживання.

4. Визначення підходів та інструментів податкової політики для стимулювання і підтримки відновлення економіки та споживання; після відновлення незворотнім є перегляд податкових систем з впровадженням нових видів податків та посиленням прогресивного принципу їх встановлення.

Аналізуючи податкову політику на сучасному етапі слід відмітити, що за оперативними даними Державної казначейської служби, до загального фонду державного бюджету за січень – липень 2023 р. надійшло понад 1 006,1 млрд грн, зокрема за липень – 136,7 млрд грн. Серед платежів, що їх адмініструють податкові та митні органи, основні надходження отримано завдяки:

- ПДВ з увезених на митну територію України товарів – 192,5 млрд грн, зокрема за липень – 30,8 млрд грн;
- ПДВ з вироблених в Україні товарів – 107 млрд грн (зібрано 189 млрд, відшкодовано 82 млрд грн), за липень – 18,7 млрд грн (зібрано 28,7 млрд грн, відшкодовано 10 млрд грн);
- податку на доходи фізичних осіб та військовому збору – 95,4 млрд грн, з них за липень – 15,2 млрд грн;
- податку на прибуток підприємств – 71 млрд грн, за липень – 3,2 млрд грн;
- акцизному податку – 58,9 млрд грн, з яких за липень – 8,7 млрд грн;
- рентній платі за користування надрами – 35,3 млрд грн, за липень – 5,4 млрд грн;
- ввізному та вивізному миту – 16,9 млрд грн, зокрема за липень – 2,4 млрд грн.

Виконання розпису доходів за січень – липень 2023 р. Державною податковою службою України (ДПС) становило 102,8 % (+11 млрд грн), Державною митною службою України (Держмитслужба) – 98,4 %. У цілому за підсумками семи місяців поточного року до загального та спеціального фондів державного бюджету надійшло 1 477,2 млрд грн податків, зборів та інших платежів [10].

Беззаперечно, що такі результати виконання державного бюджету не можливо було б досягнути не приймаючи численні зміни до Податкового кодексу України та інших законодавчо-нормативних актів. Ключові вектори змін законодавчо-нормативного забезпечення реалізування податкової політики України на період дії воєнного стану до 1 серпня 2023 року згруповано на рис.

Рис. Ключові вектори змін законодавчо-нормативного забезпечення реалізування податкової політики України на період дії воєнного стану

Проте, 1 серпня 2023 року набрав чинності Закон України № 3219-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану», яким скасовується більшість податкових пільг, введених на період дії воєнного стану, та повертається довоєнна система оподаткування платників податків з деякими особливостями. Зокрема доцільно виокремити наступні зміни [11]:

- відновлюється проведення документальних планових перевірок платників податків з окремих сфер діяльності;
- відновлені строки надання податковими органами індивідуальних податкових консультацій, розгляду скарг платників податків, надання платниками податків відповідей на запити податкових органів для формування податкового кредиту з ПДВ;
- скасована особлива система оподаткування єдиним податком за ставкою 2% («Особлива система»);

– для платників ПДВ, якими сформовано податковий кредит за звітні (податкові) періоди лютий – травень 2022 року на підставі первинних документів, отриманих від особи, яка на дату виникнення податкових зобов'язань з постачання товарів/послуг була зареєстрована як платник ПДВ та перейшла на сплату єдиного податку за ставкою 2 %, зберігається право на податковий кредит за лютий – травень 2022 року за податковими накладними, складеними такою особою, за умови їх реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних протягом 60 календарних днів з дня відновлення реєстрації платником ПДВ;

– уточнені особливості звільнення від оподаткування податком на доходи фізичних осіб («ПДФО») благодійної допомоги, отриманої фізичними особами – благодійниками;

– уточнено порядок застосування штрафних санкцій за порушення законодавства про ЄСВ;

– уточнено особливості притягнення до відповідальності за порушення, допущені під час застосування реєстраторів розрахункових операцій;

– уточнено, що ФОП з 1 березня 2022 року та до 31 грудня 2022 року не нараховують та сплачують загальне мінімальне податкове зобов'язання («МПЗ») за земельні ділянки, частки (паї), що перебувають у їх власності чи користуванні, які розташовані на територіях активних бойових дій або на тимчасово окупованих територіях України;

– для банків, інших надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей та податкових органів з 1 серпня 2023 року відновлений перебіг строків щодо надсилання повідомлення про відкриття/закриття рахунка, електронного гаманця платника податків до податкового органу, в якому він обліковується, та повідомлень про взяття рахунку/електронного гаманця на облік або відмову у взятті податковим органом на облік;

– на період з 1 серпня 2023 року та до припинення воєнного стану у разі самостійного виправлення платником податків помилок, що містяться у раніше поданій ним податковій декларації, які призвели до заниження податкового зобов'язання, такий платник звільняється від нарахування та сплати штрафних санкцій, які він мав би нарахувати самостійно, та пені.

Таким чином, доцільно зосередити увагу на ключові негативні фактори, які визначають низькі конкурентні позиції української податкової політики порівняно з економічно розвиненими країнами, а саме:

– складність і суперечливість податкового законодавства, внесення частих і численних змін до Податкового Кодексу України, що порушує принцип стабільності податкового законодавства; надмірне та нерівномірне податкове навантаження на платників податків, що не стимулює до розвитку

підприємницької та іншої діяльності; конфлікти між контролюючими органами у сфері оподаткування та платниками податків; тінізація економіки через уникнення оподаткування [3, с. 352];

– нестабільність, внутрішня суперечливість і неузгодженість податкового законодавства; високе податкове навантаження на платників податків; нераціональний розподіл податкового тиску між факторами виробництва; низька фіскальна ефективність податкової системи [12].

Подолання цих проблем є необхідною умовою для успішного досягнення поставленої мети – реформування податкової політики держави. Для реалізації пріоритетів розвитку податкової політики необхідно здійснити комплекс стимулюючих заходів, які передбачають:

– зниження податкового тиску; стимулювання інноваційної діяльності; сприяння розвитку малого підприємництва; підвищення фіскальної ефективності податків за рахунок розширення податкової бази; поліпшення адміністрування; зменшення масштабів ухилення від сплати податків тощо. Формування податкової системи та розробка податкової політики не можуть бути спонтанними непрогнозованими процесами, оскільки контроль з боку держави має забезпечити вдосконалення такого складного продукту еволюції, як податкова система, яка зумовлює необхідність регулювання незалежно від об'єктивних чинників податкової політики [3, с. 352];

– переорієнтація податкової системи з метою розширення бази оподаткування на основі вдосконалення оподаткування майна; подальша оптимізація контролю за трансфертним ціноутворенням, боротьба з агресивним податковим плануванням; підвищення рівня довіри громадськості до запланованих урядом реформ, зокрема, шляхом залучення до прийняття управлінських рішень наукових шкіл і посилення партнерської складової у відносинах фіскальних органів і платників податків [13, с. 129].

Окрім цього, для України у переліку глобалізаційних викликів формування податкової політики слід у першу чергу звертати увагу на: неефективні заходи боротьби та протидії податковій злочинності, зокрема в частині введення і виведення капіталів з офшорних зон, проведення через них експортно-імпортних операцій, у тому числі стратегічно важливої сировини зернових (через Кіпр, Британські Віргінські острови, Швейцарію); програшні позиції в податковій конкуренції між державами, у результаті чого національний капітал надміру виводиться в офшори та супроводжується іншими незаконними схемами повернення і капіталізації; програшні позиції в податковій конкуренції між державами в залученні інвестиційних капіталовкладень у зв'язку з недосконалим адмініструванням сплати податків, надмірними часовими затратами на податкову звітність, недостатніми

обсягами відшкодувань ПДВ та його суб'єктивізмом; програшні позиції в економічній конкуренції між державами, що підтверджує висока частка податкових надходжень у формуванні ВВП, а відтак і фінансове забезпечення реалізації державної політики в усіх сферах; непослідовність та несистемність податкової політики у форс-мажорних (кризових) обставинах з надмірною чутливістю економіки до екзогенних впливів, зокрема за поточних умов – негативного впливу COVID-2019 з вимушеною незайнятстю та обмеженням підприємницької активності; вимушеність врахування вимог міжнародних організацій та зовнішніх партнерів, зокрема ЄС, СОТ щодо стандартів оподаткування, гармонізації податкового законодавства та функціонування відповідних структур з метою протидії податковій злочинності і корупції [14, с. 122].

З метою підтримки функціонування економіки країни в умовах боротьби, а саме виконання дохідної частини Державного бюджету, необхідно враховувати можливі загрози. Податки завжди становили найбільшу частину у структурі доходів бюджету, однак з початком повномасштабної війни їхній обсяг значно скоротився. Саме тому варто постійно аналізувати ефективність введених раніше податкових пільг, залучення додаткових джерел мобілізації коштів, урегулювання ставок податку на доходи відповідно до обсягу прибутку платника податків, спрощувати умови ведення бізнесу та мотивувати підприємців до відновлення своєї діяльності, підтримувати харчову та агропромисловість. Налагодження народного господарства, міжнародна фінансова допомога, створення умов для функціонування бізнесу, забезпечення громадян робочими місцями – є основним завданням для підтримки макростабільності, забезпечення доходами Державного бюджету зменшення рівня дефіциту.

В умовах воєнного стану для функціонування економіки країни важливо швидко реагувати на ризики та приймати виважені рішення щодо їх усунення. Повномасштабна війна, яку розпочала російська федерація, змусила змінити поставлені раніше завдання перед Урядом та переорієнтувати їх на забезпечення обороноздатності держави, розробку і впровадження соціальних програм для підтримки населення. Урядом постійно вивчається податковий механізм та ефективність прийнятих змін, з метою налагодження безперебійного наповнення Державного бюджету. Основним джерелом надходжень до Державного бюджету стали фінансові допомоги міжнародних партнерів, надходження за рахунок сплати податків з доходів і прибутків підприємств. Прийнято рішення про повернення митних платежів, оскільки з їх тимчасовим скасуванням значну частину доходів було втрачено. Завдяки відновленню економічної активності та продовженню міжнародної фінансової підтримки очікується поступове зростання рівня доходів Державного бюджету [15, с. 127].

Таким чином, механізм податкової політики – це самостійна, багатокомпонентна система, елементами якої є сукупність інструментів, принципів, законів, методів та засобів впливу на реалізацію податкової політики, що застосовуються з метою впорядкування і корегування фіскальних процесів, які виникають між державою, бізнесом і громадянами. Передумовами для трансформації механізму можуть бути різні фактори, зокрема в умовах воєнного стану основним тригером стали значні загрози для бізнесу, як сектору що формує основу економіки держави, генерує значну частку фінансових ресурсів і доходів бюджетів різних рівнів. Основною ідеєю трансформацій механізму податкової політики в умовах війни стало його спрощення, формування високого рівня прозорості задля збереження підприємницької діяльності.

З 24 лютого 2022 року і до сьогодні було реалізовано багато заходів, більшість із яких мають тимчасовий характер і покликані спростити вихід бізнесу із шокового стану у звичайний ритм діяльності. Ситуація залишається складною, але платники підтримують реалізовані трансформації податкової політики, продовжуючи сплачувати податки і розвиваючи власний бізнес [16].

Висновки. Отже, аналізуючи також «дорожню карту» податкової цифровізації на 2023 рік доцільно виокремити такі практичні проєкти як: модернізація контакт-центру ДПС з 1 травня; розширення функціоналу е-кабінету платника податків та оновлення його інтерфейсу користувача; запуск нового формату спрощеної системи оподаткування "Smart ФОП".

Крім цього, ДПС необхідно удосконалити систему електронного адміністрування ПДВ та систему автоматизованого моніторингу відповідності податкових накладних критеріям оцінки ступеня ризику, автоматизувати роботу з Big Data для аналізу ризиків із трансфертного ціноутворення. Також запровадити автоматичний обмін інформацією про фінансові рахунки відповідно до міжнародного загального стандарту звітності, та використовувати автоматичний обмін міждержавними звітами.

Таким чином, прогнозується, що ключовим вектором реалізування податкової політики у 2024 році буде стабільність податкового законодавства без впровадження податкових змін задля виконання Державного бюджету. В умовах воєнного стану зростає роль держави щодо необхідності створення комплексної системи з врахуванням викликів та спрямування векторів податкової політики на підтримку підприємництва та відновлення економіки через вдосконалення існуючих податкових важелів та інструментів.

Подальші дослідження окресленої у статті проблематики можуть відбуватися у напрямі формування ефективних механізмів податкової політики та політики детінізації економіки України.

Література:

1. Податкова політика. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/tax-policy>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2013 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Нечипоренко А. В., Панченко І. В., Мороз Л. О. Стан і перспективи розвитку податкової політики України. Бізнес Інформ. 2021. №5. С. 348–354. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-5-348-354>
4. Швабій К. І. Теоретичні підходи до формування та реалізації податкової політики держави. Фінанси України. 2015. № 10. С. 90–103.
5. Соколовська А. М. Формування податкової політики в умовах невизначеності. Фінанси України. 2012. № 11. С. 44–51.
6. Phan N., Nguyen M., Hoai H., Bui T. The impact of tax policy on social development in Vietnam. Management Science Letters. 2020. № 10. P. 995—1000.
7. Желай О. В. Інституціональне забезпечення координованої реалізації податкової політики на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Економіка, управління та адміністрування. 2020. № 1. С. 104–107.
8. Чинчик А.А. Податкова політика та механізм її формування і реалізації. «Інтелект XXI». 2021. №1. С.68 – 71.
9. Tax and Fiscal Policy in Response to the Coronavirus Crisis: Strengthening Confidence and Resilience. URL: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=128_128575-obraktc0aa&title=Tax-and-Fiscal-Policy-in-Response-to-the-Coronavirus-Crisis.
10. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні (за період 16.07 – 15.08.2023). Національний інститут стратегічних досліджень, 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news>.
11. Закон України № 3219-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» № 3219-IX від 30.06.2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-IX#Text>
12. Першко Л. О., Козлов В. Г. Проблеми формування податкової політики в Україні // Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Основні напрями удосконалення бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах євроінтеграції» (м. Харків, 15 травня 2020 р.). Харків: ХНТУСГ, 2020. С. 170–173. URL: <http://dSPACE.khntusg.com.ua/bitstream/123456789/13662/1/60.pdf>
13. Славкова А. А., Ватаманюк О.С. Податкова політика України в умовах євроінтеграції: проблеми і перспективи. Фінанси, облік і аудит : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана»; [редкол.: В. М. Федосов (голов. ред.) та ін.]. Київ : КНЕУ, 2018. Вип. 1. С. 119–136.
14. Чинчик А. А., Голубка С.М. Глобалізаційні виклики та специфіка формування податкової політики. Наук. вісник Ужгородського нац. університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2020. Випуск 33. С. 118 – 123.
15. Галабурда А. С., Шевченко С. О. Податкова політика в умовах воєнного стану. Економічний вісник університету. Випуск №54. 2022. С. 123-130.
16. Біленко, О., Савченко, С. Трансформація механізму податкової політики в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2022 (46). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-19>

References:

1. Podatkova polityka. Ministerstvo finansiv Ukrainy [Tax policy. Ministry of Finance of Ukraine]. URL: <https://mof.gov.ua/uk/tax-policy> [In Ukrainian]
2. Hospodars'kyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2013 № 436-IV [Economic Code of Ukraine dated January 16, 2013 № 436-IV]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> [In Ukrainian]
3. Nechyporenko A. V., Panchenko I. V., Moroz L. O. (2021). Stan i perspektyvy rozvytku podatkovoï polityky Ukrainy [The state and prospects for the development of the tax policy of Ukraine]. *Biznes Inform - Business Inform*. №5. pp. 348–354. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-5-348-354> [in Ukrainian]
4. Shvabii K. I. (2015). Teoretychni pidkhody do formuvannia ta realizatsii podatkovoï polityky derzhavy [Theoretical approaches to the formation and implementation of the state tax policy]. *Finansy Ukrainy*. № 10. pp. 90–103 [In Ukrainian]
5. Sokolovska A. M. (2012). Formuvannia podatkovoï polityky v umovakh nevyznachenosti [Formation of the tax policy under the conditions of uncertainty]. *Finansy Ukrainy*. № 11. pp. 44–51 [In Ukrainian]
6. Phan N., Nguyen M., Hoai H., and Bui T. (2020). The impact of tax policy on social development in Vietnam. *Management Science Letters*, vol. 10, pp. 995-1000 [In Ukrainian]
7. Zhelai O. V. (2020). Instytutsionalne zabezpechennia koordynovanoi realizatsii podatkovoï polityky na suchasnomu etapi rozvytku ukrainskoho suspilstva [Institutional Support for the Coordinated Implementation of Tax Policy at the Present Stage of Development of Ukrainian Society]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, no. 1. Pp. 104-107. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2020-1\(91\)-104-107](https://doi.org/10.26642/ema-2020-1(91)-104-107) [In Ukrainian]
8. Chinchyk A.A. (2021). Podatkova polityka ta mekhanizm yii formuvannia i realizatsii [Tax policy and the mechanism of its formation and implementation]. *Intelekt XXI - Intelligence XXI*. №1. pp.68 – 71 [In Ukrainian]
9. Tax and Fiscal Policy in Response to the Coronavirus Crisis: Strengthening Confidence and Resilience / OECD. Available at: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=128_128575-obrakte0aa&title=Tax-and-Fiscal-Policy-in-Response-to-the-CoronavirusCrisis [In Ukrainian]
10. National Institute of Strategic Studies (2023). Ogljad instrumentiv pidtrymky finansovoi' stijkosti v umovah vojennoho stanu v Ukrai'ni (za period 16.07 – 15.08.2023) [Overview of tools for upporting financial stability in the conditions of martial law in Ukraine (for the period 16.07 – 15.08.2023)]. Available at: <https://niss.gov.ua/news> [In Ukrainian]
11. Zakon Ukrainy № 3219-IX «Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo osoblyvostei opodatkovannia u period dii voiennoho stanu» № 3219-IXh vid 30.06.2023 [Law of Ukraine No. 3219-IX "On Amendments to the Tax Code of Ukraine and other laws of Ukraine regarding the peculiarities of taxation during martial law" No. 3219-IX dated 06.30.2023]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-IX#Text> [In Ukrainian]
12. Pershko L. O., and Kozlov V. H. (2020). Problemy formuvannia podatkovoï polityky v Ukraini“ [Problems of Tax Policy Formation in Ukraine]. *Osnovni napriamy udoskonalennia bukhholderskoho obliku, audytu ta opodatkovannia v umovakh yevrointehratsii*. URL: <http://dspace.khntusg.com.ua/bitstream/123456789/13662/1/60.pdf> [In Ukrainian]
13. Slavkova A. A., Vatamanyuk O. S. (2018). Podatkova polityka Ukrainy v umovakh yevrointehratsii: problemy i perspektyvy [Tax policy of Ukraine in the conditions of European integration: problems and prospects]. *Finansy, oblik i audyt: zb. nauk. pr. / M-vo osvity i nauky Ukrainy, DVNZ «Kyiv. nats. ekon. un-t im. Vadyma Hetmana»*; [redkol.: V. M. Fedosov (holov. red.) ta in.] - *Finances, accounting and auditing: coll. of science pr. / Ministry of Education and Science of Ukraine, State Higher Secondary School "Kyiv. national economy University named after Vadim Hetman"*; [edited by: V. M. Fedosov (chief editor) and others]. №. 1. pp. 119–136 [In Ukrainian]

14. Chinchyk A.A., Golubka S.M. (2020). Hlobalizatsiini vyklyky ta spetsyfika formuvannia podatkovoi polity [Globalization challenges and the specifics of forming a tax return]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo» - Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series "International Economic Relations and World Economy". № 33. pp. 118 – 123 [In Ukrainian]
15. Galaburda A. S., Shevchenko S. O. (2022). Podatkova polityka v umovakh voiennoho stanu [Tax policy under martial law]. Ekonomichniy visnyk universytetu - Economic Bulletin of the University. №54. pp. 123-130 [In Ukrainian]
16. Bilenko O., Savchenko S. (2022). Transformatsiia mekhanizmu podatkovoi polityky v umovakh voiennoho stanu [Transformation of the tax policy mechanism under martial law]. Ekonomika ta suspilstvo - Economy and society, № (46). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-19> [In Ukrainian]